

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

19 במרס 2012

673

כ"ה באדר התשע"ב

עמוד

הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ב-2012 668

הצעת חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ב-2012

תיקון סעיף 15 ¹. בחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991¹ (להלן – החוק העיקרי). בסעיף 15 –

(1) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) לא ייתן בית משפט צו לפי סעיף קטן (א) אלא אם כן נוכח כי יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר";

ד ב ר י ה ס ב ר

מדינת ישראל (פ"ד נו"1), עמ' 900 (להלן – פס"ד פלוני), אגב דיון במקרה שבו אושפז נאשם משך 14 שנים בשל עבירות של תקיפה וגניבה, כי יש לתקן את החוק כדי להגביל את תקופת האשפוז על פי צו האשפוז. בעקבות פסק דין זה בחן הצוות גם את נושא הגבלת תקופת צו האשפוז על פי צו שניתן לפי סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן – חוק טיפול בחולי נפש או החוק), והמליץ לקבוע כי התקופה המרבית של אשפוז לפי צו שניתן בהליך פלילי לא תעלה על תקופת המאסר המרבית הקבועה בחוק לעבירה שבכתב האישום.

כמו כן הציע הצוות לתקן גם כמה פגמים בולטים אחרים בחוק, שהועלו בין השאר על ידי מבקר המדינה (ראו דו"ח שנתי 'מס' 555) לשנת 2004 ואת הערותיו של ראש הממשלה בהתייחסות לדו"ח, שפורסמו במאי 2005, עמ' 133). במסגרת ביקורתו על ביצוע המלצות "ועדת שניט", כמו הענקת סמכות לוועדה הפסיכיאטרית המחוזית להמיר צו אשפוז בצו לטיפול מרפאתי או לעכב את ביצוע החלטתה, בין השאר כדי לתת ליועץ המשפטי לממשלה אפשרות לשקול הגשת ערעור או העמדה לדיון של נאשם אשר אושפז לפי סעיף 15(א) לחוק והוחלט לשחררו. עוד הציע הצוות להבנות את שיקול דעתה של הוועדה הפסיכיאטרית בהחלטותיה על שחרור ועל מתן חופשות באמצעות קביעת אמות מידה לכך.

הצעת החוק כוללת כמה תיקונים משמעותיים נוספים שהוחלט עליהם לאחר שהצוות סיים את דיוניו, ובהם ההצעה כי בית המשפט שמחליט שנאשם אינו מסוגל לעמוד לדיון, יקבע אם קיימות ראיות לכאורה לביצוע העבירה שבכתב האישום או עבירה אחרת, וכן ההצעה למתן סמכות להעמיד לדיון חולה אשר בית המשפט קבע כי הוא אינו מסוגל לעמוד לדיון, בעודו מצוי בטיפול מרפאתי, וזאת במקרים המתאימים, וכאשר אינטרס הציבור מצדיק זאת.

סעיפים הוספת סעיף 15(א): על פי המצב החוקי כיום, 1 ו-9 בית משפט הקובע כי נאשם אינו מסוגל לעמוד לדיון על פי סעיף 15(א) לחוק, אינו נדרש לקבוע כי קיימות ראיות לכאורה לכך שהנאשם ביצע את העבירה. גם בהנחה שכתב האישום מוגש בדרך כלל על בסיס ראיתי לכאורי מוצק, עדיין ראוי שבית המשפט

בללי על רקע הצטברות של מקרים שבהם נאשם ברצח נשלח לאשפוז בצו בית משפט לאחר שנקבע שאינו אחראי למעשיו וזמן קצר לאחר מכן, בהשוואה לעונש מאסר בעבירה מסוג זה, שוחרר מהאשפוז על ידי הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית. עוד בראשית שנות האלפיים העלו גורמים שונים, ביניהם פרקליטת המדינה דאז הגב' עדנה ארבל, ארגוני נשים וארגוני נפגעי עבירות, לפני שר המשפטים והיועץ המשפטי לממשלה דאז, את הצורך לבחון את הנושא בהתחשב במסוכנותם לציבור של נאשמים אלה עם שחרורם. הודגש בנסיבות אלה הצורך להבטיח את אמונו הציבור במערכת אכיפת החוק ולהגן על נפגעי העבירה.

לפיכך, הוקם צוות בין-משרדי (להלן – הצוות), בראשותה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (תפקידים מיוחדים) (תחילה הגב' יהודית קרפ, ובהמשך הגב' לבנת משיח), שבו השתתפו נציגי משרד הבריאות, משרד המשפטים ומשטרת ישראל. הצוות חן את הנושא, שמע עדויות ממי שעוסק בנושא בשטח, לרבות מגורמים חיצוניים כגון ארגון "נעמת", עיין בפסיקה, בספרות ובחקיקה הקיימת בחו"ל, וכן בדו"ח "ועדת שניט" (ועדה שבראשה עמדה פרקליטת מחוז מרכז (פלילי) דאז, גב' נורית שניט ואשר התמקדה בדיוני הוועדות הפסיכיאטריות המחוזיות למבוגרים והמלצותיה הוגשו ביולי 2000). ועל בסיס כל אלה הציע הצוות את תיקוני החקיקה המפורטים בהצעת חוק זו.

ההמלצה המרכזית של הצוות היתה להקים ועדה פסיכיאטרית מיוחדת, אשר תדון בנאשמים ברצח ובניסיון לרצח, שבית המשפט הורה על אשפוזם, ויוענקו לה סמכויות פיקוח ובקרה בנוגע לנאשמים אלה, בזמן יציאתם לחופשה ולאחר שחרורם, וזאת נוכח מסוכנותם של חולים אלה. אם הפר נאשם את התנאים שהטילה עליו הוועדה המיוחדת, היא תהיה מוסמכת לשנותם או לבטלם, ובהתקיים תנאים מסוימים, אף להורות על אשפוזם מחדש. תכליתה של הקמת הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת היא להגביר את ההגנה על הציבור מפני נאשמים ברצח ובניסיון לרצח.

בעת שישב הצוות על המדוכה העיר נשיא בית המשפט העליון דאז אהדן ברק בע"פ 3854/02 פלוני נ'

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 58; התשע"א, עמ' 82.

- "(17) (1) בית משפט לא יקבע בצו לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) את תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, ואולם יורה בצו על תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי המרבית לפי הוראות פסקאות (2) ו-(3) (להלן – תקופת האשפוז או הטיפול המרבית).
- (2) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית לא תעלה על תקופת המאסר המרבית; לעניין זה, "תקופת המאסר המרבית" –
- (א) תקופת המאסר הקבועה בחוק לעבירה כאמור בסעיף קטן (1א) או (ב), לפי העניין;
- (ב) היו כמה עבירות כאמור בפסקת משנה (א) – תקופת המאסר הארוכה ביותר מבין תקופות המאסר הקבועות בחוק לאותן עבירות;
- (ג) היתה עבירה כאמור בפסקאות משנה (א) או (ב), עבירה שדינה מאסר עולם חובה – 30 שנה.
- (3) תקופת האשפוז או הטיפול המרבית תימנה מתחילת האשפוז או מתחילת הטיפול המרפאתי על פי צו בית משפט, לפי העניין.
- (2ד) צו כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב) ייערך בהתאם לנוסח שבתוספת, ויצוינו בו, בין השאר, תקופת האשפוז או הטיפול המרבית והוראות סעיף 15א(ב) בדבר בחינת עניינו של הנאשם לקראת סיום התקופה האמורה."

ד ב ר י ה ס ב ר

שהיה ניתן להטיל בשל העבירה שבה הואשם הנאשם, אילו הורשע בעבירה.

מוצע לאמץ את החלופה השנייה שמאפשרת להגביל את חירותו של האדם עקב ביצוע העבירה לתקופה שאינה עולה על התקופה שניתן להשיגה בעקבות הרשעה בעבירה (לעניין אפשרות המשך האשפוז ראו סעיף 15א).

כאשר הנאשם הואשם בעבירה שהעונש עליה הוא מאסר עולם חובה, מוצע, כי לצורך חישוב התקופה המרבית לאשפוז יש לראות את העונש כאילו נקצב, כאמור בסעיף 29(א) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001. במקרה כזה, תקופת האשפוז המרבית תהיה כמשך התקופה המינימלית להמלצה על קציבה בהתאם לסעיף האמור, כלומר – 30 שנים. כמו כן מוצע לכלול בתיקון לחוק הוראות ברורות לגבי מקרים שבהם מואשם הנאשם ביותר מעבירה אחת, כך שהתקופה המרבית תהיה בהתאם לתקופת המאסר הקבועה לעבירה החמורה מבניהן.

הוספת תוספת לחוק: כדי למנוע תקלות בנושא התקופה המרבית, מוצע כי צו בית משפט לאשפוז או לטיפול מרפאתי ייערך על ידי בית המשפט בהתאם לנוסח שבתוספת (סעיף 9). שבו יצוינו, בין השאר, התקופה המרבית לאשפוז או לטיפול מרפאתי כאמור בסעיף 15 לחוק, וחובת הדיווח הקבועה בסעיף 15א המוצע.

יבחן אם קיימות ראיות לכאורה לכך שהנאשם ביצע את העבירה. כמו כן, ייתכנו מצבים שבהם אף שהנאשם הואשם בעבירה מסוימת, הראיות תומכות בביצועה של עבירה אחרת, ומן הצדק לאשפוז או להורות על טיפול מרפאתי על בסיס העבירה האחרת. זאת ועוד, בעקבות התיקונים המוצעים לחוק קיימת חשיבות רבה לעבירה שבה הואשם הנאשם, הן לצורך קביעת תקופת האשפוז המרבית והן לצורך תחולתן של הוראות מיוחדות בעבירות של רצח וניסיון לרצח. על כן מוצע לקבוע כי בית משפט לא ייתן צו לפי סעיף קטן (א) אלא אם כן נוכח כי קיימות ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הוא הואשם בכתב האישום. אם מצא בית המשפט כי קיימות ראיות לכאורה כי הנאשם ביצע עבירה אחרת, ייתן בית המשפט את הצו לפי סעיף קטן (א) על יסוד העבירה האחרת.

הוספת סעיף 15(ד1): בחוק טיפול בחולי נפש או בכל חיקוק אחר אין סעיף המגביל את תקופת אשפוזו או את תקופת הטיפול המרפאתי של נאשם. בעקבות הערתו של נשיא בית המשפט העליון דאז, אהרון ברק בפס"ד פלוני, ולאחר בדיקת משפט משווה בנושא, נבחנו שתי חלופות: האחת – לקבוע את תקופת האשפוז המרבי לפי קבוצות של סוגי עבירות, באופן מדורג לפי חומרתן של העבירות; השנייה – לקבוע כי התקופה המרבית של האשפוז לפי צו שניתן בהליך פלילי לא תעלה על תקופת המאסר המרבית

15א. (א) שבועיים לפני תום תקופת האשפוז או הטיפול המרבית של נאשם, אם הנאשם לא שוחרר קודם לכן, ידווח מנהל או מנהל מרפאה, לפי העניין, לפסיכיאטר המחוזי ולשאר הגורמים המנויים בסעיף 28(ד), על כך שהתקופה האמורה עומדת להסתיים.

(ב) עם קבלת הדיווח כאמור בסעיף קטן (א), ישקול הפסיכיאטר המחוזי אם יש מקום לתת לגבי הנאשם הוראה לבדיקה כפויה, הוראה לאשפוז כפוי או הוראה לטיפול מרפאתי כפוי, לפי סעיפים 6, 7, 9 או 11.

3. תיקון סעיף 21 בסעיף 21 לחוק העיקרי, אחרי "סעיף 15(א)" יבוא "או היה מצוי בטיפול מרפאתי על פי צו של בית משפט לפי סעיף 15(א) או על פי החלטת ועדה פסיכיאטרית לפי סעיף 28(ב)".

4. הוספת סעיף 21א אחרי סעיף 21 יבוא:

21א. (א) מצא היועץ המשפטי לממשלה, כי אף שנאשם נמצא בטיפול מרפאתי על פי צו של בית משפט לפי סעיף 15(א) או על פי החלטת ועדה פסיכיאטרית לפי סעיף 28(ב), יש יסוד סביר להניח כי הוא מסוגל לעמוד לדין, וכי קיים עניין לציבור בהעמדתו לדין, רשאי היועץ המשפטי לממשלה לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטה כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 3 לפי המצב החוקי הנוהג, קיימת אי-בהירות בשאלה אם כאשר נאשם נמצא תחת צו לטיפול מרפאתי לפי סעיף 15(א) לחוק, לאחר שנקבע שאינו מסוגל לעמוד לדין, והוחלט לשחררו, רשאי היועץ המשפטי לממשלה להורות כי הנאשם יועמד לדין על העבירה שבה הואשם. באשר לנאשם המשוחרר מאשפוז לא מתעוררת השאלה, שכן סעיף 21 כנוסחו כיום קובע כי ניתן להעמידו לדין. מוצע לקבוע במפורש כי אם מצא בית משפט כי נאשם אינו מסוגל לעמוד לדין והורה על טיפול מרפאתי ולא על אשפוז, או שוועדה פסיכיאטרית החליטה על טיפול מרפאתי לאחר אשפוז, בהתאם לסעיף 28(ב) לאחר תיקונו, כמפורט להלן, ולאחר מכן שוחרר הנאשם, מוסמך היועץ המשפטי לממשלה להעמידו לדין על העבירה שבה הואשם. זאת, משום שאין הצדקה להבחין בין שני המקרים לעניין סמכות היועץ המשפטי לממשלה להעמיד לדין את הנאשם.

סעיף 4 ייתכנו מקרים שבהם עם חלוף הזמן, נאשם אשר בית משפט החליט כי הוא אינו מסוגל לעמוד לדין והורה על טיפול מרפאתי, או שוועדה פסיכיאטרית החליטה על טיפול מרפאתי לאחר אשפוז, כאמור בסעיף 28(ב) לחוק לאחר תיקונו מסוגל לעמוד לדין, אף שהוא עדיין מצוי בטיפול מרפאתי כאמור. לפי המצב החוקי הנוהג כיום, אין זה ברור אם ניתן להעמיד לדין נאשם אשר מצוי בטיפול מרפאתי, זאת אף שלעתים יש מקום לעשות

סעיף 2 ייתכנו מקרים שבהם גם בתום תקופת האשפוז המרבית הקבועה בחוק ובצו בית המשפט, עדיין יהיה אדם זקוק לאשפוז או לטיפול בשל כך שהוא עלול לסכן את זולתו או את עצמו. לפיכך, הציע הצוות לעגן בחוק אפשרות של מעבר מאשפוז או טיפול עקב הליך פלילי, להליך של אשפוז או טיפול מרפאתי כפוי במסלול ארחי לגבי מי שעדיין מאושפז או מצוי בטיפול מרפאתי בתום תקופת האשפוז המרבית לפי צו משפט, וזאת לאחר שתינתן אפשרות לפסיכיאטר המחוזי לזמן את הנאשם לבדיקה פסיכיאטרית מטעמו, בעקבות דיווח על מצבו הנפשי, שיישלח לו עם תום תקופת האשפוז המרבית של הנאשם.

על כן מוצע לקבוע בחוק פרוצדורה שתחייב את משלוח הדיווח כאמור על הפקיעה הקרובה של צו האשפוז או הצו לטיפול מרפאתי כפוי לפסיכיאטר המחוזי, לרבות לצורך בחינת האפשרות של המשך אשפוז כפוי לפי אמות המידה של האשפוז הכפוי האזרחי הקבועות בחוק.

כמו כן מוצע לשלוח את הדיווח לשאר הגורמים שלהם מדווח לפי החוק דבר שחרורו של נאשם מאשפוז על פי צו (יועץ משפטי לממשלה, פרקליט מחוז ומשטרת ישראל) כדי שיוכלו לשקול נקיטת אמצעים מתחייבים לפי הצורך, לרבות העמדת הנאשם לדין בעבירה שבה הואשם או בתיקים נוספים.

- (ב) לא יקבע בית המשפט כי נאשם כאמור בסעיף קטן (א) מסוגל לעמוד לדין, אלא לאחר קבלת חוות דעת פסיכיאטרית, ויחולו לעניין זה הוראות סעיף 15(ג), לפי העניין.
- (ג) על החלטה של בית משפט לפי סעיף קטן (א) ניתן לערור לבית משפט שלערוור ויחולו הוראות סעיף 15(ו).
- (ד) הועמד נאשם לדין לפי סעיף זה, ישוחרר מהטיפול מרפאתי; על נאשם ששוחרר כאמור יחולו הוראות סעיף 48(א)(א7) (לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996² (להלן – חוק המעצרים)).
- (ה) בית משפט הדין באישום כאמור בסעיף קטן (ד), לא יזדקק לטענה בדבר מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין, אלא אם כן חל שינוי בנסיבות מאז שניתנה החלטת בית המשפט בבקשה לפי סעיף קטן (א) או בערר לפי סעיף קטן (ג), לפי העניין.

תיקון סעיף 28

5. בסעיף 28 לחוק העיקרי –

- (1) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "או להורות שיקבל טיפול מרפאתי; דינה של החלטת הוועדה להורות על קבלת טיפול מרפאתי, כדין צו בית משפט לטיפול מרפאתי";

ד ב ר י ה ס ב ר

וכך יובטח הטיפול בנאשם גם לאחר שחרורו מהטיפול המרפאתי.

אמצעי הביקורת הקבועים בסעיף המוצע – החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה לפנות בבקשה לבית המשפט לקבוע שהנאשם מסוגל לעמוד לדין, קבלת חוות דעת פסיכיאטרית והחלטת בית המשפט – יש בהם כדי להביא לכך שיוחלט על כך שנאשם אשר מצוי תחת צו לטיפול מרפאתי מסוגל לעמוד לדין, רק במקרים המתאימים, ולאחר שנשקלו השיקולים הרלוונטיים השונים.

יודגש כי קיימים טעמים כבדי משקל לכך שבאותם מקרים שבהם הוא מסוגל לעמוד לדין אף שהוא עדיין תחת צו לטיפול מרפאתי, וקיימת הצדקה להעמידו לדין לאור נסיבות העניין, יהיה ניתן לעשות כן. אינטרס הציבור במקרים אלה הוא שהמשפט הפלילי יתנהל בהקדם ובתוך זמן סביר ממועד ביצוע העבירה, בין השאר בשל היבטים של שימור ראיות והתיישנות, אפקטיביות הענישה וזכויות נפגעי עבירה. יתר על כן, יהיה בכך כדי להפחית תמריצים לנאשמים מסוימים להישאר בטיפול מרפאתי, אף אם אין עוד הצדקה לכך.

סעיף 5 על פי האמור בסעיף 28(ב) לחוק, הוועדה הפסיכיאטרית מוסמכת לשחרר בלא תנאי חולה המאושפז מכוח צו בית המשפט, אך היא אינה מוסמכת באופן מפורש בחוק להמיר את צו האשפוז בטיפול מרפאתי כפוי.

בפסיקה קיימת מחלוקת בעניין זה. כך למשל, בע"ש (חיפה) 102/00 פזרקי יהונתן נ' מדינת ישראל, תק-מח-2000(1) 1306 קבע סגן הנשיא ד"ר ד' ביין כי יש לפרש את

זאת. נאשם הנמצא בטיפול מרפאתי שוהה בקהילה, ובהנחה שהוא מסוגל לעמוד לדין, קיימת לעתים הצדקה להעמידו לדין על העבירות שבגינן היה מצוי בטיפול מרפאתי. על כן, מוצע לקבוע כי אם מצא היועץ המשפטי לממשלה, במהלך תקופת הטיפול המרפאתי, כי יש יסוד סביר להניח שנאשם מסוגל לעמוד לדין, וכי קיים עניין לציבור בהעמדתו לדין, רשאי הוא לפנות לבית המשפט בבקשה לעיין מחדש בהחלטה כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין. עוד מוצע לקבוע כי בית משפט לא יקבע כי הנאשם מסוגל לעמוד לדין, אלא לאחר קבלת חוות דעת פסיכיאטרית בהתאם להוראות סעיף 15(ג) לחוק.

עוד מוצע לקבוע, כי על החלטה כאמור של בית המשפט בדבר מסוגלות לעמוד לדין, יהיה ניתן לערור.

הועמד לדין נאשם לאחר שבית המשפט קבע שהוא מסוגל לעמוד לדין על אף היותו מצוי בטיפול מרפאתי כפוי, ישוחרר מהצו לטיפול המרפאתי. מרגע זה ואילך, ישוב הנאשם למסלול הפלילי ובית המשפט יחליט בעניינו ובכלל זה לגבי מעצרו או שחרורו בערובה. בהקשר זה, יש לציין, כי יחול סעיף 16 לחוק, הקובע כי בית המשפט המצווה על מעצרו של אדם, והוא סבור כי העצור חולה וכי מצבו מצריך אשפוז, רשאי לצוות שהמעצר יהיה בבית חולים שיקבע הפסיכיאטר המחוזי או באגף פסיכיאטרי של בית הסוהר.

עוד יצוין כי לפי התיקון המוצע לסעיף 48 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 (סעיף 10 להלן), בית המשפט הדין בשחרור בערובה של נאשם אשר הועמד לדין בהתאם לסעיף זה, יהיה מוסמך לחייבו להתייצב לבדיקה פסיכיאטרית או לקבל טיפול,

² ס"ח התשנ"ו, עמ' 358.

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב1) בדיון לפי סעיף זה תשקול הוועדה, בין השאר, את השיקולים האלה: מצבו הנפשי של החולה, סיכויי החלמתו והתנאים לכך, הטיפול הדרוש לו והתנאים לשיקומו, מסוכנותו, נסיבות העבירה שבשלה ניתן צו האשפוז או הטיפול המרפאתי, עברו הפלילי של החולה ומשך הזמן שחלף מאז תחילת האשפוז או הטיפול המרפאתי";

(3) בסעיף קטן (ד), אחרי "של החולה" יבוא "או שהורתה שהחולה יקבל טיפול מרפאתי", אחרי "מועד השחרור" יבוא "או על מתן ההוראה לקבלת טיפול מרפאתי" ובסופו יבוא "החליטה הוועדה על מתן חופשה לחולה, תודיע על כך לפרקליט המחוז או לראש יחידת התביעות במשטרת ישראל, שבתחומם הוגש כתב האישום ולסנגוריה הציבורית";

(4) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"ה) שר המשפטים, בהסכמת שר הבריאות והשר לביטחון הפנים, יקבעו נהלים לעניין מסירת הודעות כאמור בסעיף קטן (ד).

ד ב ר י ה ס ב ר

האשפוז ב"מסלול האזרחי" שונה מזו שבאשפוז ב"מסלול הפלילי". "צו האשפוז יסודו תמיד בסיכון שהחולה גורם לציבור, כפי שהדבר התבטא במעשה שבו הוא האשם ושלגביו הוא אינו נושא, מחמת מחלתו, באחריות פלילית או שאינו מסוגל לעמוד לדין, בגינו". ע"ו 18082/06/10 (מחוזי חיפה) היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני, ניתן ביום ט"ו בתמוז התש"ע (27 ביוני 2010) בידי השופט ש' ברלינג. על כן, השיקולים שעל הוועדה הפסיכיאטרית לשקול בנוגע לשחרור נאשם המצוי ב"אשפוז פלילי", שונים מאלה שעל הוועדה הפסיכיאטרית לשקול בנוגע לסיומו של "אשפוז אזרחי". על ההבחנה בין המסלולים ומשמעותם ראו בש"פ 2305/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד (נד) 289.

יודגש כי אף לפי המצב הנוהג כיום, על הוועדה הפסיכיאטרית, בהחליטה אם לשחרר נאשם, לשקול שיקולים שונים, ובכללם את ההגנה על שלום הציבור במובנה הרחב, בהתחשב בין השאר במעשה שביצע הנאשם ובעברו הפלילי, כפי שאף עולה מתקנה 49 לתקנות טיפול בחולי נפש, התשנ"ב-1992. תקנה זו קובעת כי הוועדה הפסיכיאטרית הדנה בשחרור נאשם תעניין בכתב האישום, בפסק הדין של בית המשפט, תקבל תסקיר על מחלתו של החולה, על הטיפול בו ועל מצבו בעת הדיון וכן חוות דעת דבר מידת הסכנה הנשקפת ממנו לציבור ולעצמו כשישחרר וכן רשאית היא לבקש מידע מהמרשם הפלילי. עוד על כך ראו למשל ע"ש 709/02 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית "שער מנשה", ניתן ביום ח' בסיון התשס"ב (19 במאי 2002), שם נקבע על ידי השופט ש' ברלינג, כי "על הוועדה לשקול גם את ההיבט הציבורי בשוקלה את החלטתה בעניינו של החולה. המונח 'שלום הציבור'... הוא רחב דיו כדי שיצדיק לקיחה בחשבון, שיקולים של טובת הציבור ושל אינטרס הציבור, בנפרד מן המסוכנות שבמערער לציבור. ניתן אף להרחיבו ולפרש בהקשרנו, כ'תקנת הציבור'". וכן ראו ע"ו 3883/10 היועץ המשפטי

סעיף 28(ב) לחוק כך שהוועדה הפסיכיאטרית מוסמכת להמיר צו אשפוז בצו לטיפול מרפאתי כפוי. וראו לאחרונה ע"ו 53041/07/11 ד.פ. נ' מדינת ישראל, ניתן ביום 10.8.11, השופט י' שפירא. לעומת זאת, בע"ו 37586/02/10 פלוני נ' מדינת ישראל, (טרם פורסם) קבע השופט אליהו ביתן כי ועדה פסיכיאטרית אינה מוסמכת להמיר את צו האשפוז של בית המשפט בצו לטיפול מרפאתי כפוי. בפועל, קיימות ועדות פסיכיאטריות הנוהגות על פי הפרשנות האחת, וכאלה הנוהגות על פי הפרשנות השנייה.

"ועדת שניט" הצביעה על הצורך לאפשר לוועדה הפסיכיאטרית להמיר את האשפוז בטיפול מרפאתי. לפיכך, מוצע לתקן את החוק ולהוסיף סמכות זו לוועדה הפסיכיאטרית באופן מפורש בסעיף 28(ב).

מוצע לקבוע כי דינה של החלטת הוועדה להורות על קבלת טיפול מרפאתי כדיון צו בית משפט לטיפול מרפאתי, וזאת כדי שהוועדה הפסיכיאטרית תוכל להמשיך לעקוב אחר מצבו של החולה גם בתקופת הטיפול המרפאתי הכפוי (תיקון סעיף 28(ב)).

כיום אין בחוק הוראה כיצד על הוועדה להפעיל את שיקול דעתה בנוגע להחלטות שחרור ומתן חופשות. קריאה להסדרת שיקול הדעת על ידי המחוקק עלתה בפסיקה והודגש בה הצורך לשקול גם את אינטרס הציבור, ובכלל זה את חלוק הזמן מביצוע המעשה, חומרת המעשה וקיומה של מסוכנות הנשקפת מהנאשם (ע"ש מחוזי חיפה) 711/03 היועץ המשפטי לממשלה נ' שגיב בן מאיר חוטה, תק-מח 2003(3), 101 (2003). על כן, מוצע לקבוע כי בהחלטותיה על שחרור ומתן חופשות תיקח הוועדה בחשבון, בין השאר, את מצבו הנפשי של החולה, סיכויי החלמתו, הטיפול הדרוש לו והתנאים לשיקומו, מסוכנותו, נסיבות העבירה, עברו הפלילי ומשך הזמן שחלף מתחילת האשפוז או הטיפול המרפאתי (הוספת סעיף 28(ב1)). יודגש כי מהותו של

(1) החליטה הוועדה על מתן חופשה לחולה, רשאית היא לדחות את ביצוע ההחלטה לתקופה שלא תעלה על שבעה ימים מיום המצאת ההחלטה; החליטה הוועדה על שחרורו של חולה או שהורתה שהחולה יקבל טיפול מרפאתי, רשאית היא לדחות את ביצוע ההחלטה לתקופה שלא תעלה על 14 ימים מיום המצאת ההחלטה, והכל בתנאי שתקופת העיכוב לא תחרוג מתקופת האשפוז או הטיפול המרבית כאמור בסעיף 15(ד1).

הוספת סעיפים
א28 עד 128

6. אחרי סעיף 28 לחוק העיקרי יבוא:

"ועדה פסיכיאטרית 28א. (א) השר ימנה ועדה פסיכיאטרית מיוחדת, אחת או יותר מיוחדת (בחוק זה – ועדה מיוחדת), ואלה הם חבריה:

(1) שופט מחוזי בדימוס שימונה מתוך רשימה שערך שר המשפטים לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, והוא יהיה היושב ראש;

(2) שני פסיכיאטרים שאחד מהם בשירות המדינה והשני אינו בשירות המדינה, שהם בעלי ניסיון של 10 שנים לפחות בתחום הפסיכיאטריה, מתוך רשימה שערך השר בהתייעצות עם ראש שירותי בריאות הנפש;

ד ב ר י ה ס ב ר

לקבוע הוראה ברורה במסגרת סעיף 28 לחוק ולפיה תוסמך הוועדה לעכב את ביצוע החלטה לעניין מתן חופשה עד 7 ימים ולעניין שחרור מאשפוז או מתן טיפול מרפאתי, עד 14 ימים. מוצע לקבוע סמכות זו כסמכות שבשיקול דעת הוועדה הפסיכיאטרית, שכן יהיו מקרים שבהם עיכוב ההחלטה תרוקן אותה מתוכן, כגון יציאה לחופשה לצורך אירוע, ואילו במקרים אחרים העיכוב יהיה דרוש, בהתאם לנסיבות (הוספת סעיף 28(ו)).

סעיף 6 מוצע להוסיף את סעיפים 28א עד 128 לחוק כמפורט להלן:

לסעיף 28א המוצע

השאלה מיהו הגוף המתאים לדון בשחרורם של נאשמים שאושפזו עקב הליך פלילי בעקבות ביצוע עבירה – הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית או בית המשפט – היא שאלה שעולה וחוזרת מעת לעת והיא קשורה לתפיסות יסוד שונות באשר לטיפול בחולים שביצעו עבירות.

גם "ועדת שניט" התלבטה בנושא והביטוי לכך הובא בדוח שנתנה במילים אלה:

"העברת הסמכות מהוועדה הפסיכיאטרית לבית המשפט הינו נושא מורכב המקפל בתוכו תפיסות עקרוניות, שנויות במחלוקת כפי שהבהרנו לעיל, החורג מהמנדט שניתן לוועדה שלנו. מן הראוי כי שינוי כה מכריע בהסדרת הפיקוח על ההליך של אשפוז פסיכיאטרי כפוי, יבחן באופן עצמאי ותוקדש לו מלוא תשומת הלב הנדרשת. עם זאת לא ראינו עצמנו פטורים מלהעריך האם הוועדה הפסיכיאטרית, עליה מוטלת האחריות החוקית לפקח ולבחון את הצידוק לכפות אשפוז על פי העקרונות המנחים שנקבעו בחוק,

לממשלה נ' פלוני (מחוזי חיפה), השופט ש' ברלינג, ניתן ביום 1 באב התש"ע (18 ביולי 2010).

סעיף 28(ד) לחוק בנוסחו כיום, קובע כי על הוועדה להודיע על שחרורו של חולה לפסיכיאטר המחוזי, ליועץ המשפטי לממשלה, לפרקליט המחוז ולמשטרת ישראל. מוצע לקבוע כי הוועדה תודיע גם על החלטה להמיר אשפוז לטיפול מרפאתי לגורמים אלה. מטרת ההודעה היא לאפשר הגשת ערעור על ההחלטה וכן לשקול העמדה לדין במקרים המתאימים. כמו כן מוצע, כי במקרה שבו החליטה הוועדה על מתן חופשה לנאשם, תודיע על כך לסנגוריה הציבורית ולפרקליט המחוז או לראש יחידת התביעות שבתחומה הוגש התיק, כדי שיוכלו לשקול בין השאר הגשת ערעור על ההחלטה.

כדי שהעברת המידע כאמור תהיה יעילה, מוצע כי שר המשפטים, בהסכמת שר הבריאות והשר לביטחון הפנים, יקבעו סדרים לעניין נוהלי העברת המידע, כגון קביעת גורם אחד בכל גוף אשר ירכז את הדיווחים, וכן קביעת נהלים באשר לאופן הטיפול במידע האמור (הוספת סעיף 28(ה)).

סמכותה של הוועדה הפסיכיאטרית לעכב את ביצוע החלטה לשחרר נאשם או להוציאו לחופשה אינה מעוגנת היום בצורה מפורשת בחוק. סמכות עיכוב כזו דרושה למטרות שונות, כגון לאפשר לגורמים הנוגעים בדבר לערער על החלטה או להיערך אליה, להחליט בדבר העמדה לדין במקרים המתאימים ולבקש מעצר לצורך כך במקרים מסוימים, לתאם מצאית סידור מגורים לחולים מסוימים אשר אין להם לאן ללכת, ועוד. נוכח המלצותיהם של הצוות ושל "ועדת שניט" בעניין זה, מוצע

(ב) תקופת הכהונה של חברי ועדה מיוחדת ושל יושב ראש ועדה מיוחדת תהיה שלוש שנים, וניתן לשוב ולמנותם לתקופת כהונה נוספות, בדרך שבה התמנו.

(ג) הודעה על מינוי ועדה מיוחדת ועל מענה, תפורסם ברשומות.

(ד) ועדה מיוחדת תהיה מוסמכת לדון, במקום הוועדה הפסיכיאטרית, בעניינו של מי שהואשם בעבירה על סעיפים 300 או 305 לחוק העונשין, התשל"ז-1977³, והוטל עליו צו לפי סעיף 15, ויחולו לעניין זה הוראות סעיפים 25, 26, 27, 29 ו-29א, בשינויים המחויבים, ובשינויים כאמור בסעיפים 28 עד 28ז.

נוכחות בדיון בוועדה 28. (א) בא כוח היועץ המשפטי לממשלה יהיה נוכח בדיון של ועדה מיוחדת והשמעת טענות

ד ב ר י ה ס ב ר

שתעקוב אחר אשפוזם וטיפולם של חולים שלגביהם ניתן צו בית משפט בשל היותם נאשמים בעבירות החמורות של רצח וניסיון לרצח. מוצע כי בראשה של ועדה זו ישב שופט מחוזי בדימוס, אשר ימונה מתוך רשימה שיקבע שר המשפטים לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, ולצדו ישבו שני פסיכיאטרים בכירים בעלי עשר שנות ניסיון לפחות בתחום הפסיכיאטריה, שימונו מתוך רשימה שתיקבע בהתייעצות עם ראש שירותי בריאות הנפש, אחד מהם בשירות המדינה והשני אינו בשירות המדינה.

בשונה מהמלצות הצוות, הוחלט לבסוף כי בראש הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת יעמוד שופט מחוזי בדימוס בלבד, בין השאר בשל העובדה שעל החלטות הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת קיימת כאמור זכות ערר לבית המשפט המחוזי. תקופת הכהונה של יושב ראש ועדה או חבר ועדה תהיה שלוש שנים, וניתן יהיה לחזור ולמנותם.

מוצע לקבוע כי הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת תדון רק בעניינם של נאשמים המאושפזים מכוח צו בית משפט ושהואשמו ברצח או ניסיון לרצח, להבדיל מנאשמים בעבירות אלימות אחרות, שכן נאשמים אלה מאופיינים ברמת מסוכנות גבוהה נוכח הערכתם של גורמי בריאות הנפש כי מעשה רצח מהווה חציית קו אדום שהוא חריג לגבי חולי נפש, אלימים ככל שיהיו.

לסעיף 28 המוצע

עוד מוצע כי בשל חומרת העבירות שבהן דנה ועדה פסיכיאטרית מיוחדת, ובשל חשיבותו ומשקלו של האינטרס הציבורי בדיונה, יופיע לפניה בא כוח היועץ המשפטי לממשלה, נוסף על הגורמים המופיעים לפניה כאמור בסעיף 26(ג) לחוק. כמו כן, מוצע לקבוע כי לנפגע עבירה, כמשמעותו בסעיף 2 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, שביקש זאת, תימסר הודעה על מועד הדיון בוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת והוא יהיה רשאי

מסוגלת במבנה הקיים למלא את יעודה. דנו בשאלה האם יש מקום לשנות את הרכב הוועדה, על מנת לחזק את אופייה המשפטי, וזאת לאור העמדות שנשמעו בפנינו מפי פסיכיאטרים, חולים ועורכי דין... לא באנו לכלל הכרעה ברורה בשאלה זו. משאירים אנו את ההכרעה לרשויות המוסמכות לדון בסוגיה.

הצוות נדרש לנושא וסבר כי יש צורך לחזק את הפן של הגנה על הציבור עקב שחרורו של הנאשם, ואולם בלי לזנוח את הפן הרפואי שבו מודגש הצורך במתן טיפול מתאים לאדם שהוא בראש ובראשונה אדם חולה. כמו כן נבחן ההיבט המעשי של שיפור המנגנון האמור לטיפול בסוגיה. על רקע זה הגיע הצוות למסקנה כי העברת הדיון בשחרור המאושפזים לפי צו לפתחם של בתי המשפט, ספק אם תיתן מענה הולם לנושא, במיוחד נוכח העומס הרב הרובץ על בתי המשפט.

הצוות סבר כי את חיזוק אופייה המשפטי של הוועדה ניתן להבטיח באמצעות הקמת ועדה פסיכיאטרית מיוחדת, שבראשה יעמוד שופט מחוזי או שופט מחוזי בדימוס וששני חבריה יהיו פסיכיאטרים בכירים בעלי 10 שנות ניסיון לפחות, מתוך רשימה שיקבע שר הבריאות בהתייעצות עם ראש שירותי בריאות הנפש (להלן – הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת).

לדעת הצוות העמדתו של שופט מחוזי בראש הוועדה היא חשובה בין השאר משום שהוא בעל הסמכות לדון בערעור על החלטותיה של הוועדה הפסיכיאטרית בדבר שחרורו של נאשם.

כמו כן הצוות הציע לא להפר את האיזון המצוי בהרכבה של הוועדה הפסיכיאטרית הרגילה בין פסיכיאטר משירות המדינה לפסיכיאטר שאינו משירות המדינה, ואולם יש לראוהו לכך שישולבו בצוות בעלי ניסיון רב.

בהתאם לכך מוצע להוסיף בחוק סעיף הקובע כי שר הבריאות ימנה ועדה פסיכיאטרית מיוחדת, אחת או יותר,

³ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

(ב) נפגע עבירה שביקש שתימסר לו הודעה על מועד הדין בוועדה מיוחדת, כאמור בפרט 9 לתוספת הרביעית של חוק נפגעי עבירה, יהיה רשאי להביע את עמדתו בכתב לפני הוועדה, ואולם הוא לא יהיה רשאי לעיין במידע רפואי של הנאשם; לעניין זה –

”חוק זכויות נפגעי עבירה” – חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס”א–2001⁴;

”נפגע עבירה” – כהגדרתו בסעיף 2 לחוק זכויות נפגעי עבירה.

(א) בלי לגרוע מן האמור בסעיף 28, בדיון כאמור באותו סעיף מוסמכת ועדה מיוחדת לאשר לנאשם חופשות, לתקופה ובתנאים שתקבע, או לשחררו מאשפוז או מטיפול מרפאתי, בתנאים שתקבע.

(ב) תנאים לפי סעיף קטן (א) (להלן – תנאי שחרור ופיקוח) –

(1) יכול שיכללו, בין השאר, חיוב של הנאשם להתייצב לבדיקה פסיכיאטרית או לקבל טיפול במקום שקבעה הוועדה, או תנאים לעניין מקום מגוריו;

(2) יעמדו בתוקפם לתקופה שתקבע הוועדה אשר לא תעלה על שנה, ואולם רשאית הוועדה להאריך את התקופה האמורה לתקופות נוספות שכל אחת מהן לא תעלה על שישה חודשים, ובלבד שסך כל התקופות, לרבות תקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי, לא יעלה על תקופת האשפוז או הטיפול המרבית כאמור בסעיף 15(ד).

ד ב ר י ה ס ב ר

שקיימת, גם לאחר שאינם מאושפזים עוד או מצויים בטיפול מרפאתי, ובזמן חופשתם, ובכך להגן על הציבור.

לפיכך מוצע לקבוע סמכויות וכלים מיוחדים, אשר כאמור אינם נתונים לוועדה הפסיכיאטרית הרגילה במטרה לסייע לה לעקוב אחר מצבו הנפשי של אותו נאשם, לבדוק את נושא מסוכנותו וכן לקבל מידע רלוונטי לגיבוש החלטה בדבר שחרור, המשך אשפוז, מתן טיפול אחר או מתן חופשה – והכל כדי למנוע סכנה לציבור משחרורו של הנאשם.

לשם השגת המטרה האמורה, הוועדה המיוחדת תוסמן לקבוע תנאים לשחרור נאשם מצו, ובכלל זה לחייבו להתייצב לבדיקה פסיכיאטרית או לקבל טיפול, במקום ובתנאים שתקבע או לקבוע תנאים לעניין מקום מגוריו.

מוצע כי התקופה לקביעת תנאי שחרור ופיקוח לנאשם לא תעלה על שנה ויהיה ניתן להאריכה לתקופות נוספות שכל אחת מהן לא תעלה על שישה חודשים, ובלבד שסך כל התקופות לא יעלה על התקופה המרבית לאשפוז או לטיפול מרפאתי על פי צו כאמור בסעיף 15 לחוק. יודגש, כי סעיף 28 לחוק קובע כי על הוועדה הפסיכיאטרית לדון

להביע את עמדתו בכתב לפני הוועדה ואולם הוא לא יהיה רשאי לעיין במידע רפואי של הנאשם.

בהקשר לכך, מוצע לתקן את התוספת הרביעית לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס”א–2001, כפי שיפורט להלן:

לסעיף 28 המוצע

סעיף 28 לחוק בנוסחו כיום, קובע כי הוועדה הפסיכיאטרית הדנה בעניינו של חולה שאושפז או נמצא בטיפול מרפאתי על פי צו, מוסמכת לאשר לחולה חופשות בתנאים שתקבע או לשחררו בלא תנאי. כלומר, מרגע ששחרר חולה, הוועדה הפסיכיאטרית אינה מוסמכת עוד להחליט בעניינו.

נוכח מסוכנותם של חולים אשר הואשמו ברצח או בניסיון לרצח, שבעניינם דנה הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, סבר הצוות כי יש להעניק לה כלים יעילים להתמודד עם התופעה ולהעניק לה סמכויות מיוחדות ודרכי בקרה גם ביחס לנאשמים בזמן יציאתם לחופשה ולאחר שחרורם, כדי שתוכל לפקח על מסוכנותם, ככל

⁴ ס”ח התשס”א, עמ’ 183.

(ג) ועדה מיוחדת תאשר לנאשם חופשה לפי סעיף זה, רק אם סברה כי חל במצבו הנפשי של הנאשם שינוי יסודי, בסיסי ורציף, לאורך זמן, אשר יש בו כדי לשלול ברמת ודאות גבוהה את מסוכנותו של הנאשם לשלום הציבור, לאנשים מסוימים או לעצמו.

(ד) לשם קבלת החלטה בדבר שחרור או מתן חופשה לפי סעיף זה, רשאית ועדה מיוחדת להורות למנהל להגיש לה חוות דעת או תכנית לטיפול בנאשם ולשיקומו, ובהחלטה לעניין מתן חופשה – גם חוות דעת לגבי הצורך בפיקוח על הנאשם בתקופת היותו בחופשה ודרכי הפיקוח הנדרשות.

(א) הפרת תנאי שחרור 728. הפיקוח שקבעה ועדה מיוחדת

הפר נאשם תנאי מתנאי השחרור והפיקוח שקבעה לגביו ועדה מיוחדת, רשאית הוועדה לשנות או לבטל את תנאי השחרור והפיקוח ואף להורות על אשפוזו של הנאשם אם היא סבורה שלא ניתן להבטיח את הטיפול בו שלא בתנאי אשפוז ושהוא עלול לסכן את זולתו; לא תקבל הוועדה החלטה כאמור, אלא לאחר שקיימה דיון שאליו יוזמן הנאשם ובא כוחו; לא התייצב הנאשם, רשאית הוועדה להורות על התייצבותו לדיון נוסף, ואם לא התייצב – רשאית היא לקבל החלטה בהעדרו.

ד ב ר י ה ס ב ר

כי אין מניעה שהוועדה הפסיכיאטרית "הרגילה" תחיל את אמות המידה הקבועות בסעיף זה לעניין אישור חופשות גם לעניין נאשמים שהואשמו בעבירות חמורות אחרות שאינן רצח או ניסיון לרצח, בנסיבות המצדיקות זאת.

באשר לשיקול הדעת בשחרור מאשפוזו של חולה שהואשם ברצח או בניסיון רצח, יחול הסעיף הכללי (סעיף 28(ב)). יישום הסעיף יותאם כמובן לעובדה שהנאשם הואשם בעבירה החמורה של רצח או ניסיון לרצח.

מוצע כי לשם קבלת החלטה בדבר שחרורו של נאשם והחלטה על מתן חופשה, רשאית הוועדה להורות למנהל על הגשת חוות דעת או תכנית לעניין טיפול בנאשם ושיקומו, ובהחלטה לגבי מתן חופשה, גם חוות דעת לגבי הצורך בפיקוח על הנאשם ודרכי הפיקוח עליו בתקופת היותו בחופשה.

לסעיף 728 המוצע

מוצע להסמיך את הוועדה המיוחדת לשנות או לבטל את התנאים שקבעה לשחרור נאשם מאשפוזו או מטיפול מרפאתי, או ליציאה לחופשות, אם הפר הנאשם תנאי מהתנאים שקבעה הוועדה לעניין שחרורו או הוצאתו לחופשה כאמור. במקרים אלה הוועדה אף רשאית להורות על אשפוזו של נאשם ששוחזר אם היא סבורה שלא ניתן להבטיח את הטיפול בו שלא בתנאי אשפוז ושהוא עלול לסכן את זולתו. מוצע שהוועדה הפסיכיאטרית לא תחליט כאמור, אלא לאחר שקיימה דיון שאליו יוזמן הנאשם ובא כוחו. זומן הנאשם ולא הגיע לדיון, והורחה הוועדה על

בעניינו של חולה המאושפז על פי צו לפחות אחת לשישה חדשים, וכן בכל עת שביקש זאת החולה או המנהל.

חופשה לנאשם כאמור לא תינתן אלא אם כן סברה הוועדה כי חל שינוי יסודי, בסיסי ורציף ולאורך זמן במצבו הנפשי של הנאשם, אשר יש בו כדי לשלול ברמת ודאות גבוהה את מסוכנותו של הנאשם לשלום הציבור או לעצמו. סעיף זה נועד להבנות את שיקול הדעת של הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, בשל המסוכנות הפוטנציאלית שבשחרור נאשמים אלה לחופשות. הסעיף מעגן עקרונות שנקבעו בפסיקת בתי המשפט בעניין זה. ראו למשל ע"ש 5052/06 (מחוזי י-ם) פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה, (השופטת מזרחי, ניתנה ביום כ"א בסיון התשס"ו (17 ביוני 2006), וההפניות שם.

ההוראה העוסקת בשיקול הדעת במתן חופשות לנאשמים שהואשמו ברצח ובניסיון לרצח שונה מההוראה המוצעת בסעיף 28(ב) לחוק, העוסקת בשיקול הדעת בשחרור ובמתן חופשות לכלל הנאשמים כיוון שהמסוכנות של נאשמים אשר הואשמו בעבירות אלה היא מלכתחילה גבוהה יותר, ולכן קיימת הצדקה לקביעת דרישות מחמירות יותר לפני אישור חופשות לגביהם. לעומת זאת, כאשר הנאשם הואשם בביצוע עבירות כגון גניבה, מטרד לציבור או התנהגות פסולה במקום ציבורי, אין הכרח שהוועדה תשתכנע שחל שינוי יסודי ובסיסי רציף ולאורך זמן במצבו הנפשי של הנאשם, עד כדי שלילת מסוכנותו ברמת ודאות גבוהה. קביעת רף זהה בכל העבירות עלולה לפגוע במידה העולה על הנדרש בזכויות החולה, ולפגוע באיזון בין האינטרסים השונים והזכויות שעל הכף. עם זאת יובהר

(ב) נודע לפסיכיאטר המחוזי כי נאשם הפר תנאי מתנאי השחרור והפיקוח כאמור בסעיף קטן (א), רשאי הוא –

(1) לזמן את הנאשם לבדיקה כפויה מיוחדת מטעמו, אף אם לא התמלאו בנאשם התנאים המנויים בסעיפים 6 או 7, ולהורות על אשפוזו של הנאשם לתקופה שלא תעלה על 48 שעות, אם הדבר דרוש לצורך עריכת הבדיקה, נוכח מצבו הנפשי והסיכון הצפוי ממנו;

(2) לאשפוזו לתקופה שלא תעלה על 48 שעות, לצורך הבטחת התייצבותו לפני ועדה מיוחדת.

(ג) לעניין סעיף קטן (ב), לא יבואו במניין השעות, שבתות ומועדי ישראל המפורטים בסעיף 18א(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948⁵.

(ד) שר המשפטים, בהסכמת שר הבריאות, רשאי להתקין תקנות לעניין סעיף זה, ובכלל זה לעניין דרכי הבאת נאשם לפני ועדה מיוחדת ולעניין דרכי הדיווח לפסיכיאטר המחוזי ולוועדה על הפרה של תנאי שחרור ופיקוח.

עיון חוזר בהחלטות ועדה מיוחדת 28ד. נאשם או בא כוחו, מנהל או בא כוח היועץ המשפטי לממשלה, רשאי לפנות לוועדה מיוחדת בבקשה לעיון חוזר בהחלטת הוועדה לפי סעיפים 28ג או 28ד, אם נתגלו עובדות חדשות או שנשתנו הנסיבות.

נאשם ברצח או בניסיון לרצח שהועמד לדין לאחר שחרור 28ב. נאשם כאמור בסעיף 28א(ד), אשר הועמד לדין לאחר שחרורו לפי הוראות סעיף 21, לא תהא הוועדה המיוחדת מוסמכת עוד לדון בעניינו ותנאי שחרור ופיקוח שקבעה לגביו לא יחולו עוד, ואולם בהחלטות לפי חוק המעצרים ישקול בית המשפט, בין השאר, גם את החלטות הוועדה המיוחדת שניתנו לגבי הנאשם, ורשאי הוא לבקש את עמדת הוועדה המיוחדת לעניין תנאי מעצר או תנאי שחרור בערובה⁶.

ד ב ר י ה ס ב ר

לסעיף 28 המוצע

מוצע לקבוע, כי אם התגלו עובדות חדשות או השתנו הנסיבות, יהיה רשאי הנאשם או בא כוחו, מנהל או בא כוח היועץ המשפטי לממשלה, לפנות לוועדה המיוחדת בבקשה לעיון חוזר בהחלטתה לפי סעיפים קטנים 28ג ו-28ד.

לסעיף 128 המוצע

מוצע לקבוע, כי אם נאשם הועמד לדין לאחר שחרורו לפי הוראות סעיף 21 לחוק, לא יחולו עליו הוראות סעיפים 28א עד 28ד. כלומר, הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת לא תהיה מוסמכת להכריע בעניינו, אלא בית המשפט. כמו כן, תנאי השחרור והפיקוח שהיא קבעה לגביו לא יחולו עוד. עם זאת, בהחלטות לפי חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, יהיה רשאי בית המשפט לשקול, בין השאר, גם את החלטות הוועדה

התייצבותו וחרף זאת הוא לא התייצב, רשאית הוועדה לקבל החלטה כאמור בהעדרו.

פסיכיאטר מחוזי אשר הובא לדיעתינו כי נאשם הפר תנאי מתנאי השחרור והפיקוח כאמור שקבעה הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, יהיה רשאי לזמנו לבדיקה כפויה מיוחדת מטעמו ולהורות על אשפוזו לתקופה שלא תעלה על 48 שעות, אם הדבר דרוש לצורך עריכת הבדיקה נוכח מצבו הנפשי והסיכון הצפוי ממנו, וכן לאשפוזו לתקופה שלא תעלה על 48 שעות לצורך הבטחת התייצבותו לפני הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת. יודגש, כי הפסיכיאטר המחוזי יהיה רשאי לקבוע כאמור אף אם לא התמלאו בנאשם התנאים המנויים בסעיפים 6 או 7 לחוק.

מוצע לקבוע ששר המשפטים, בהסכמת שר הבריאות, יהיה רשאי להתקין תקנות לביצוע ההוראות הקבועות בסעיף זה.

⁵ ע"ר התש"ח, תוס' א', עמ' 1.

7. תיקון סעיף 42 בסעיף 42 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
- "(א1) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי בית משפט להתיר פרסום פרטים מזהים של נאשם או עצור אשר ברח ממסגרת אשפוז שבה הוא נמצא על פי צו אשפוז או צו אשפוז לצורך בדיקה והסתכלות שניתן לפי סעיפים 15 או 16, לרבות בריחה במהלך תקופת חופשה שניתנה לו לפי סעיפים 28א או 28ג."
8. תיקון סעיף 45 בסעיף 45 לחוק העיקרי –
- (1) בפסקה (2), אחרי "בסעיף 21" יבוא "21א(א), 28ב(א) ו-28ה";
- (2) בפסקה (3), אחרי "הראשי" יבוא "וכאילו במקום "הציבורית" נאמר "הצבאית";
- (3) אחרי פסקה (3) יבוא:
- "(3א) בסעיף 28(ה) – כאילו במקום "השר לביטחון הפנים" נאמר "שר הביטחון";"
- (4) אחרי פסקה (5) יבוא:
- "(6) בתוספת לחוק – כאילו במקום "פרקליט מחוז" נאמר "הפרקליט הצבאי הראשי"."
9. הוספת תוספת אחרי סעיף 50 לחוק העיקרי יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

פי צו אשפוז או צו אשפוז לצורך בדיקה והסתכלות שניתן לפי סעיפים 15 או 16 לחוק, או שהוא ברח במהלך תקופת חופשה שניתנה לו לפי סעיפים 28 או 28ג המוצעים.

כיוון שפרטים בדבר זיהויו של חולה כאמור נחוצים הן לצורך תפיסתו והחזרתו למסגרת שממנה ברח והן כדי להזהיר את הציבור מפניו – מוצע לתקן את החוק ולהסמיך את בית המשפט להתיר את פרסום פרטי החולה בנסיבות כאמור.

סעיף 8 סעיף 45 לחוק מחיל את הוראות החוק על מערכת המשפט הצבאית, בשינויים המחויבים ומפורטים בו בעלי התפקידים במערכת המשפט הצבאית, אשר להם נתונות הסמכויות הנתונות לגורמים השונים על פי החוק. מוצע, כי סעיף 45 יתוקן כך שהתאמות כאמור יחולו גם לגבי סמכויות שמוצע להעניק לגורמים השונים בחוק המוצע. זאת, כדי שיהיה ניתן ליישם כהלכה את הוראות החוק המוצע אף במערכת המשפט הצבאית.

הפסיכיאטרית המיוחדת לגבי הנאשם, ורשאי הוא לבקש את עמדת הוועדה הפסיכיאטרית לעניין תנאי המעצר או תנאי השחרור בערובה.

יודגש, כי משהוחלט על העמדתו לדיון של נאשם לאחר ששוחרר, "שב" הנאשם להליך הפלילי "הרגיל", ועל כן בית המשפט הוא שידון ויכריע בעניינו, ובכלל זה בתנאי הפיקוח עליו, הגנה על הציבור מפניו וכיוצא בזה. עם זאת, כיוון שהנאשם הוא גם חולה נפש, והוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת דנה והחליטה בעניינו, מן הראוי שהמידע בדבר החלטות הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, ובמקרים המתאימים גם עמדתה בנוגע לתנאי המעצר או תנאי השחרור בערובה, יבאו לפני בית המשפט הדין במעצרו של הנאשם, שכן מידע זה הוא רלוונטי להחלטות בית המשפט בעניין המעצר.

סעיף 7 סעיף 42 לחוק, הדין בסודיותו של מידע המתייחס לחולה נפש, הוא גורף ואינו כולל חריג המאפשר פרסום פרטים מזהים של חולה שהוא נאשם או עצור, גם במקרה שבו הוא ברח ממסגרת אשפוז שבה הוא נמצא על

”תוספת

(סעיף 15(ד2))

בבית משפט ערעור פלילי מס'.....
ב..... תיק פלילי מס'.....

.....המאשימה / המערער/ת*

נ ג ד

.....הנאשם / המשיב/ה*

צו אשפוז / צו לטיפול מרפאתי

(בהתאם לסעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ”א–1991)

אל: הפסיכיאטר המחוזי, מחוז

ניתן בזה צו אשפוז / צו לקבלת טיפול מרפאתי *, לגבי הנאשם:

..... שם משפחה שם פרטי שם האב מספר תעודת זהות
או תעודת זיהוי ומספרה

מענו של הנאשם או מקום החזקתו של הנאשם במשמורת חוקית (לרבות מוסד או בית חולים):

..... שם הרחוב מספר שם היישוב המיקוד

אשר אינו מסוגל לעמוד לדין בהתאם להוראות סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ”א–1991, ואשר יש ראיות לכאורה לכך שעשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או מעשה עבירה אחר, הכל כמפורט להלן**:

אשר עשה את מעשה העבירה שבו הואשם, כמפורט להלן, ואולם אין הוא בריעונשין בהתאם להוראות סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ”א–1991**:

העבירה/ות

סעיף/י העבירה/ות..... (החיקוק ומספר הסעיף או התקנה)

הריני להביא לידיעתך, כי בהתאם לסעיף 15(ד1) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ”א–1991 (להלן – החוק), התקופה המרבית לאשפוז/טיפול מרפאתי של הנ”ל לא תעלה על תקופת המאסר הקבועה בחוק לצדה של העבירה הנ”ל, או של תקופת המאסר הארוכה מבין תקופות המאסר הקבועות בצדן של העבירות הנ”ל, שהיא שנים (החל מיום ביצוע צו בית המשפט) ואם היתה העבירה כאמור, עבירה שדינה מאסר עולם חובה – 30 שנה.

לפי החוק יש להביא את עניינו של הנאשם, אם הוא עדיין מאושפז או נתון בטיפול מרפאתי, שבועיים לפחות לפני תום תקופת האשפוז או הטיפול המרבית, כאמור, לפני הפסיכיאטר המחוזי, לצורך קבלת החלטתו כאמור בסעיף 15א לחוק, וכן להודיע ליועץ המשפטי לממשלה, לפרקליט המחוז ולמשטרת ישראל על כך שהתקופה האמורה עומדת להסתיים.

צו זה ישמש אסמכתא לכל מי שמוסמך לבצע את האשפוז / הטיפול המרפאתי האמור.

..... תאריך חותמת בית המשפט חתימת השופט*

* מחק את המיותר

** סמן את המתאים

10. תיקון חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, בסעיף 48(א), אחרי פסקה (7) יבוא:
- "(א7) לעניין נאשם שהועמד לדין לפי סעיף 21א לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991, או נאשם שחל עליו סעיף 28א(ד) לאותו חוק והוא הועמד לדין לפי סעיף 21 לאותו חוק – חובה להתייצב לבדיקה פסיכיאטרית או לקבל טיפול במקום שיקבע הפסיכיאטר המחוזי."
11. תיקון חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשמ"ב-1982, בתוספת השלישית, בפרט (1), בטור ב', בפסקה (ב), אחרי "21" יבוא "ו-21".
12. תיקון חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, בתוספת הרביעית, אחרי פרט 8 יבוא:
- "9. מועד הדיון בוועדה מיוחדת לפי סעיפים 82 עד 82ה לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן – הוועדה המיוחדת); יידוע לגבי שלב זה יכלול גם הודעה על זכותו של הנפגע להביע את עמדתו בכתב לפני הוועדה המיוחדת לפי הוראות סעיף 82ב(ב) לחוק האמור;

ד ב ר י ה ס ב ר

ובכך להגן על הציבור. הסמכויות האמורות אינן נתונות לבית משפט בחוק המעצרים, ועל כן מוצע להוסיף בפסקה (א7) בסעיף 48 לחוק המעצרים.

סעיף 11 מוצע לתקן את התוספת השלישית לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, כך שהיועץ המשפטי לממשלה יהיה רשאי לאצול את סמכותו לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטה כי נאשם המצוי בטיפול מרפאתי מסוגל לעמוד לדין, לפי סעיף 21א, לפרקליט המדינה, למשנה לפרקליט המדינה ולמנהל המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה.

סעיף 12 מוצע לתקן את חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, ולהוסיף בתוספת הרביעית את זכותו של נפגע עבירה לקבל מידע על מועד הדיון בוועדה המיוחדת לפי סעיפים 28א עד 28ה. מוצע שהיידוע יכלול גם הודעה על זכותו של הנפגע להביע את עמדתו בכתב לפני הוועדה המיוחדת, לפי סעיף 28ב(ב) לחוק.

סעיף 10 מוצע לתקן את סעיף 48 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן – חוק המעצרים). כך שבית משפט אשר דן בשחרור בערובה של נאשם אשר הוחלט כי הוא מסוגל לעמוד לדין חרף היותו תחת צו לטיפול מרפאתי לפי סעיף 21א המוצע, או בשחרור בערובה של נאשם אשר הוועדה המיוחדת היתה מוסמכת בעניינו, יהיה מוסמך גם להורות על התייצבותו לבדיקה פסיכיאטרית, ועל קבלת טיפול על ידו. כאשר מדובר בנאשם אשר ועדה פסיכיאטרית לא שחררה מטיפול מרפאתי אך הוחלט להעמידו לדין ובעקבות העמדתו לדין הוא שוחרר, יש לדאוג במקרים המתאימים לרצף הטיפול בו, ובין השאר לתת מענה למסוכנותו. כאשר לנאשם אשר הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת היתה מוסמכת לדון בעניינו, כיוון שהוא גרם או ניסה לגרום לכאורה למותו של אחר, קיים צורך לוודא שהנאשם נבדק וממשיך לקבל טיפול כפי הדרוש בעת שחרורו בערובה, זאת כדי לתת מענה למסוכנותו של הנאשם, הנובעת ממצבו הנפשי,

⁶ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

⁷ ס"ח התשס"א, עמ' 183.

